

abonnement pour un an

350 Piastres

Edition spéciale. 500 ptrs.

Adresse :

« Idjtihad » Constantinople

Téléph. St. 865

XXIV ème ANNÉE

1 Novembre 1928 No. 263

اجتهاد

علمی، ادبی، اقتصادی، صناعی، صحی مجموعہ

آبونمان: سنہ لکی [24 نسخہ]

تور کیا ایچون 2 بچق، خار ج ایچون
3 بچق، اعلا کاغدلیسی 5 لیرادر.

ادارہ خانہ سی :

جفال اوغلندہ « اجتہاد تھوی »

تاریخ تاسیسی : 1904 - جنوہ

یکرمی دردنجی سنہ

نومرو 263 - 1 تشرین ثانی 1928

بنلکمزى تمثيل ايدن دىکر بررومانجيمزده آقا کوندوزدر .
بوموقيتلى تحکيه طرزی قارشيسنده مشعله لک سونوکلکی
آشکاردر .

ناصیل فجر آتی، ادبیات جدیده نك اوغلو ایدی ایسه بونلرده
اونک طورونلری اولشلردر . مملکتده اوقونان برشاعر اولقی ایچین
تورک روحنک سسنى وایچینی آ کلامق لازمدر !
چونکه آنجاق دورک روحنه حق ايله تصاحب ایدن لر، شاعر
وادیب اولایمشلردر . نیچنک دیدیکی کیبی :
— دائما داهای فضلہ حیاته دوغرو !

استانبول : 1928 صبح عزت

برخاصه سی یوقدر . پیامی صفا بکک « بر آقشامدی . . . » سی
« سوزده قیزلر » ی کیبی . حالبوکه جمعیت اثرلینی کندى
بنلکنک خارچنده آرایاماز .

بومنطقه یازیلان « قارا داووده ک »، « دهلی دریالی نك »، « کور
اوغلو » نك ظفری بونددر . چونکه بو حکایه لرده خلق
بنلکنی بولمقددر .
غرب مملکتلرنده بو بنلک آلدۀ ایدلکی ایچین اجتماعی ،
تحلیلی رومانلر یازیشدر . حق فوتوریزم نوعنده بیله قوتلی
اثرلر وجوده کلکدهدر .

طبیعی ، بز ، رومانیزمده قرار قیلاجق دکلز . یالکز
اثرک محیطی کوسترمه سی و ملی بنلکی یاشاتماسی شرطدر .

کویویه نظراً اخلاق، صنعت و دین

اوجنچی مبحث

[ماقبل 232 ، 256 ، 257 ، 260 ، 262 نومرولی اجتهادلردهدر]

بو اجتماعی منظری [Aspect social] کوسترمه رده ک،
صنعت، اخلاق و دین، دین نامه لایق اولان دین هب برابر،
بعدهما محکم اولاجاق بر تمل اوزدرینه بنا ایدیله جکدی .
انتقاعی Utilitaire لری مطالعه ایدر کن، La Maitrie
نک وحق Diderot نک هنوز فضلہ صافدلانه اولان
ماتهریلینمنه متقابل Helvétius ک، Volney ک، Bentham ک
نهغوئیست نظریه لریله اون سکزنچی عصرک ختام بولدیغی
کورمشدی . اون طقوزنجی عصر علمی توسیع ایتدی .
بر طرفدن ماده [La matière]، عالمک نظری آلتنده
دائما داهایزاده دیقلاشدی و La Maitrie نک ساعت
مهقانیزمه سی، حیاتی آ کلاتماقندن تماماً عاجز اولدی .
بر طرفدن، یالکز، منزوی مهقانیزمه سی ایچنه صوقولش
اولاراق نظراعتباره آلینان فرد، باشقاسنک تأثیرلرینه
قارشى قابل نفوذ، دیگر شعورلرله متساند، غیرشخصی
« حسیات » لرله قرار ویره بیلیر اولاراق عرض وجود
ایتدی [1] « جمله عصبیه، بو کون آرتق، پره نسپی،
عضویت فردیه نك حدودینی چوق تجاوز ایدن حادثه لک
مرکزى اولاراق دریش اولونور و آنجاق بو صورتله

متور intense و متسع Expansive هیاتک شعوری،
صنعتک، اضمحلالک و دینک مشترک پره نسپی اولدراو .
Guyau نک شرح و تفصیل، باشلیجه، عواقبی تعقیب
ایتمه یی تأمل ایتدیکی فکر .. صنعتک، اخلاقک و دینک
مشترک پره نسپی اولاراق هیاتک فکری ایدی . اونا
کوره — بو، اونک بتون سیستمک مولدی اولان
قاورایشی [Conception] در — ایی فهم اولونان
حیات .. تقبضنده اتساعنده و بر طبیعی انبساط
expansion، برولودیت، برجود و کرم [Générosité]
پره نسپی تضمن ایدر . Guyau بوندن شونتیه یی چیقا .
ریوردی، که حیات، حد ذاتنده، آزچوق ظاهری ضدیتلری ..
صنعت، اخلاق و دین حقتده کی انتقاعی Utilitaire
نظریه لک محظوری [Ecueil] اولان فردی و اجتماعی
نقطه نظرلری، طبیعی اولاراق، تألیف ایدر . اونک نظرنده
اون طقوزنجی عصرک اک یوکسک ایشی، کندیسنکده
یاردیم ایتک ایسته دیکی اک یوکسک ایشی [Tâche]
« فرد بشری نك و علی العموم موجود ذی حیاتک ایشته
بو اجتماعی طرفی، سابق عصرک خودکام شکله « ماتهریلینم » ی
طرفندن اهامل ایدیش اولان بو اجتماعی طرفی کمال
وضوحله اورته یه قوییه، اولاق لازم کلیدی، — فردی حیاتک

یاس آور بر تأثیردن باشقا برشیته غیر مالک کورونیوردی؛
 بونکه برابر هنوز یک مهم فقط نامحدود بر اهمیت حائر
 امید وانتظار لر تولید ایدیور کورونمکده در . زیرا بزه
 سزدر پیور ، که « بزم فردی وجدانم (شعور من)
 دیگر بتون وجدان لرله غیر محسوس (Sourd) بر ارتباطده
 بولونایلیر . و دیگر جهتدن بو وجهله منتشر وجدان
 کائناتده ضیا و حرارت کی ، مستعمل عنصر لرده آرمایه
 وتوسع اتمیه شهسز مستعد مهم بر روله مالک اولماق
 لابددو . [1] مادام که هر حیات کنندی کننسیف مدرک
 اولاراق ناقابل انقسام بر صورتده شخصی ومعشری
 اولدیغی کورور، بزمده دها متوتر وداها حراولور اولماز
 حسیات حقنده دویدیغمز احساس Sentiment ایچون دخی
 ایش عینی مرکزده اولماق ایجاب ایدر، بواحتساس حظ
 Plaisir در حیات کیی حظ، دائما بر جهتدن اجتماعیدر،
 استقبالک بشریته حاضر لادیغی استحاله لرك اك آز مهمی
 اولمایان بر استحاله ایله کیتدیگه دها از یاده اجتماعی اولاجا قدر .
 Morale d'Epicure **مورال د'اپیکورک** **امهورق** نك منجر اولمش
 اولدیغی نتیجه بو ایدی: « غایه امرده بو کتابک باشلیجه
 صحیفه لرندن برنده اوقویوروز - تماماً شخصی وخودکام
 بر حظ نه اولایلیر ؟ بو نوع بر حظ موجود میدر ؟
 موجوداتک مرا تنبده آشاغی اینلیدیکی وقت کورولور، که
 بونردن هر برینک حرکت ایتدیکی دائره طارددر وهان
 همان قاپالیدر ؛ بو یولسیلادر ، ثابت بر نقطه یه پایشمش
 بر ناعمه [Mollusque] در فقط ، بالعکس ، عالی موجوداته
 دوغری یوقاری چیقکز دائره فعل وتأثیرینک آچیلدیغی
 وتوسع اییدیکی دیگر موجوداتک فعل تأثیر لرلی دائره سیله
 قاریشدیغی کورورسکز . بشرده ، بر فردک طویدیغی
 احتساس بالذات فردک هر طرفدن طاشار تام نه غوئیم،
 انسانک نفسی یالکز قطع Mutilation می دکل در، عینی

[1] L'Art au point de vue sociologique

Prométhée عنوانی منظومه من بوندن اون آلتی سنه

اول شویله ختام بولیوردی :

أورسمک اوستنده یانان چلیکدن

قیلیج دکل ، چکیچ ، صیان یاییلیر ...

دریش اولونور : تساند [*] فردیته غالبدر . ذی حیات
 بر وجودده حسنی Esthetique ، اخلاقی ، دینی هیجانک
 حدودینی تحدید ایتک عینی وجودده حرارتک یاخود
 الکتریکیتک حدودینی تحدید ایتک قادر کوجدر؛ فیزیکی
 و ذکائی حادثه لر عینی درجهده متسع وساریدر لر . کرک
 عصبی ، کرک ذهنی علاقه Sympathie موقعلری کیتدیگه
 دها اینی معلوم اولماقده در؛ تلقین Suggestion وتنویمی
 [Hypnotique] تأثیر لرله عائد موقعلر علمی اولاراق
 تدقیق ایدیلر یه باشلانمشدر . مشاهدہ لرلی دها قولای
 اولان مرضی وقعہ لر دن ، یاواش یاواش ، مختلف دماغلر
 و بناء علیه مختلف شعور لر آراسنده کی نورمال تأثیر حادثه لرینه کچیله
 جکدر . و اون طقوزنجی عصر هنوز ا کسینک افاده اولونمش
 بولونان فقط عالم روحیده Newton ک یاخود Laplace ک
 عالم کوا کبنده کی کشف لرندن بلک دها مهم کشفیات
 ایله ، حساسیت لرك واراده لرك جاذبه سی، ذکالرك تساندی،
 وجدان لرك نفوذ قابلیت لری [**] (کیی) کشف لرله نهایت
 بولاجا قدر (1) اون یدنجی واون سکزنجی عصر، فیزیک
 وآسترونومیایی تأسیس ایتش اولدیغی کیی اون طقوزنجی
 عصر دخی علمی پسیقولوجیایی وسوسیولوجیایی تأسیس
 ایدہ جکدر . اجتماعی حسیات جمله عصبیه لرك جاذبه یاخود
 دافعه سیله متصل و بیوک بر قسمی اعتباریله آسترونومیایی
 حادثه لرله قابل مقایسه اولان گرفت حادثه لر اولاراق
 منکشف اولاجا قدر . اخلاقک، حسنیاتک ، دینک مهم
 بر قسمنک داخل اولدیغی اجتماعی علم .. « دها گرفت،
 دها مفصل بر آسترونومیا » اولاجا قدر . خلاصه کلام
 اجتماعی علم La science sociale .. مه تافیزیک (مابعد
 الطبیعه) اوزهرینه قادر بیلہ یکی بر ایشیق صاچا جقدر .
 مثال اولاراق Déterminisme ی آلام ؛ ایشته برمسلاک
 فلسفی Doctrine، که اراده جزئیہ تسمیه اولونان اقتدار
 شخصی شکلنک بزده بولندیغی قبول اتمیه لرك ، بدایه

(*) Solidarité = تساند، بوراده اجتماعیت معناسنده در .

[**] Pénétrabilité

[1] L'Art au point de vue sociologique,
 introduction .

معشری مرتبه سنه یو کسانمه لیدر لر . صنعت ذاتاً حیز فاعله چیقار یلش حیاتک دوغرو دن دوغرویه احتیاسانی، متوتر بر شکل آلتنده، بزه ویره جکی زمان، اخلاق حیز فاعله چیقاجاق حیاتی ایسته مهک؛ نهایت، دینک تملی اولان مه تافیزیک سو کیلر مزک صوک موضوعی وجه دلر مزک غایه سی اولان بر عالی حیات عالمی، فرضی اولاراق، بزه انشاسا ایتدیره جک در .

پسیقولو جیادن، فیزیولو جیادن، سوسولوجیادن چیقان بوملاحظه لر، Guyau نك ذهنده، اوکا نظراً، حقیقی نهسته تیکك، حقیقی اخلاقك، حقیقی دینك مشترک پره نسبی اولان هم شخصی Organique هم اجتماعی بر تساند نظریه سنه منجر اولیوردی اونك نظر ندنه جهانشمول Déterminisme .. یالکز فرد دن جمعیت بشریه ده کل، فقط انسان دن بتون طبیعته ده تشمیل ایتدیکی بو تساندك منطقی و میخانیکی شکلندن باشقا بر شی دکلدی. منظوم فلسفی حسب حلالر ندن برنده، مفکره نك سربست رفتار لرینی شکلك مانوس بر صورتده تعقیب ایتدیکی منظوم فلسفی حسب حلالر ندن برنده تساند تلقیسی، قابل حس بر تشبیه آلتنده بولونور . بر کون Biaritz جوار ندنه، ساحلده تفرج لرینك معتاد آرقاداشیله برابر بر یولی چیقویوردی یپراقلری دوکولش میشه آغاجلری، چییلاق بیوک قوللری شمال روز کارینه اوزاتیورلردی . هواده، حالا بز قاصیرغه بقیه سی ایصنق چالیوردی . آلابیلدیکنه اوچان ایری قوشلر کیبی باشمك اوزه رنده چیغین بولوطلر قوشیوردی . یورغون، یره دوغرو بو کوك اولدیغمن حالده، مفکره نك آغیر واضطرابی سعیله چوکش باشمزی مشکلا تله طاشی یاراق ایله ربله یوردق . کوزلر مزك اوکنده، اوزاقده، حیات کیبی چتین واونك کیبی نهایتسز بر یول یوکسه لیوردی؛ بز ایسه علی الدوام چیقویوردق [1]

پارچالانان بولوط دن آنسزین، بر ضیا دوشدی، اووایی وپولی تنویر ایتدی؛ و بو ضیا هر شینك شکلی دیکشدرمه به یالکز ظاهر ده دکل، باطنده ده هر شیئی دیکشدرمه به کفایت ایتدی :

بو ضیا هر ایکیمزك قلبر مزه دوشمش کیبی اولدی . نه قادار آز زمان ظرفنده عینی رعشه طبعندن بزه واشیادن روحه

زمانده بر امر محالدر . نه الملم نه حظلم تماماً بتم دکلدر . Agave دیکلی یپراقلری بیومه دن ویوک باندلر حالنده یاپیلمادن اول اوزون مدت، یکدیگری اوزه رینه یاپیشیق قالیر وعاداً تک بر قلب تشکیل ایدر لر . بو آنده هر یپراغك دیکلی یاسنده کی یپراغك اوزه رینه انطباق ایدر . بالاخره بو یپراقلر ایسته دیکری قادار بیوسونلر وایسته دیکلری قادار یکدیگر لر ندن آیر یلسینلر بو نشانه اونلرده قالیر وحق اونلرله برابر بیور . بو، بونلر اوزه رینه حیاتك باصدینی بر دامغه در . آنا کوکسندن اعتباراً، نوع بشرک بتون سرور و المارینك منطبع اولدینی قلمزده عینی شی جاریدر : نه یپارسه ق یابالم بو دامغا اوزه رمنزده قالمق لابددر . نیه کیم، معاصر پسیقولو جیانك نظر ندنه، Le moi بر موهومدر، آیری (تماماً مستقل Séparé) شخصیت یوقدر، لایحی و ارقلر دن و کوچوک وجدان لر دن یاخود حالات وجدانیه دن مرکب، بو وجهله نه غوئست . بر موهومدر دینیله بیلیر (*). «باشقارلینك حظی موجود اولماق سزین بتم حظم موجود اولماز، بی احاطه ایدن کوچوک جمعیت دن، عائله مدن باشلا یاراق، ایچنده یاشادیغ بیوک جمعیت قادار بتون جمعیتک بو حظك احضار ندنه تشریک سعی ایتمه سی لازم کلدیکلی حس ایدیورم .

حیاتك، فردی وارلقه معشری وارلقك صیتی بر قایناماسی (Fusion) اولاراق تلقیسی صنعته، اخلاقه و دینه نقل ایتمك، ایسته Guyau نك ایدیندیکی مقصد بوایدی . اونك نظر ندنه کوزل Le beau توتر اتساعیسنده، هم فردی هم اجتماعی فعالیتده دوغرو دن دوغرویه محسوس Sentie اولان عالی حیات ایدی، اخلاق ایسته نیلمشس Voulu و آرانیلش حیات ایدی؛ دین، تحسر اولونمش تخیل ایدر نیلمش Imaginée «وجدانلر ك جهانشمول جمعیتی» شکللری آلتنده تخیل ایدیلش حیات ایدی؛ دیکر تعبیرلرله صنعت، اخلاق و مه تافیزیک .. حیات فردی بی بر حیات

(*) کوکلرله برابر کوکلز شاد و مکدر در :

دل توحید مزده منفرد حظ و عذاب اولماز .

[*] Intensité expansive توتر اتساعی

[1] Vers d'un philosophe. Solidarité, p.35.

کچور ! نظر لمزده هشی دیکشیدی ، هشی ترنم ابتدی ،
هشی تبسم ابتدی ؛ بيلم ناصل برسعادتك بزه حول ايتديکني
حسن ايتدک .

دينيله بيليردي ، که ياريلان بولوطن ، اندیشه واضطراب
اوچوب کيتمشدی . ترجمه : ع. ج.

A. D. Fouillée ترجمه

بوکونکی یونانیلرک پسیقولوجیاسی

محرری : Alfred fouillée

یر یوزنیک سعادت ورفاهنی بر باد ایدن حرب عمومینک
اک جانلی ، اک مهم سبیلریدن بری ده هیچ شبهه یوقدر ، که ملتک
یکدیگرلرینک پسیقولوجیالرینی بيلمه لریدر . یوحقیقت (دوقتور
کوستا لوبون) ک ، (آوروپا حربندن آلتان پسیقولوجیائی
درس لر) عنوانيله طرفزدن تورکجه ترجمه ونشر ایدیلن ،
بویوک ومهم کتابنک مطالعه سندن قطعی بیر صورتده آکلشیلیر .
(Alfred Fouillée) نک « آوروپا اقوامنک
اجال روحیاتی » عنوانلی کتابندن Psychologie des
grecs modernes یعنی (شیمدیکی یونانیلرک پسیقولو -
جیاسی) عنوانلی مبحثی عیناً ترجمه وقارئلرمزه عرض ایتدی
فائده سز بولایورز . صبره ایله دیگر ملتکده پسیقولوجیالرینی
اجتهاد قارئلرینه بویوک حکیمک معروض کتابندن ترجمه وعرض
ایتک ایلنده یز .

زمانیز یونانیلری ، عرق نقطه نظرندن قدیم
« هللن Hellène » لرک احفادی عد اولونور بوقطه ،
از جمله ، « Fallmerayer » طرفندن شدتله دوچار اعتراض
اولشد . 1851 ده ، یعنی استقلالنی تعقیب ایتدیکی دورده
اصل (یونانستان) تقریباً ۲ میلیون سکناهتوا ایدیوردی ،
200,000 (آرماتود) ایله 50,000 (اولاج) ک تنزیل
ایدیلک لازم کلدیکی بوبر میلیون نفوس ، تاریخنک امانلی
بزه کوستره یلیدیکی اک تام هریج و مرجلرک بقایاسنی تشکیل
ایدیوردی . قدیم (هللاد Hellade) کوچوک برکوبلر
دائرة سیله محاط « مدینه Cité » لردن ترکیب ایدیوردی .
بو مملکتی پریشان ایدن حسابسز محاربه لرده ، غالب .
حرب وضربه مقتدر بتون آدملری سیچر ، صوکره ،
بتون قادینلری و چووقلری جاریه ، کوله اولاراق

صاناردی . بو کیفیت مؤرخلرک حکایه لرنده تکرر ایدن
دستوردر . قدیم مدنیت اساساً مدینه محصولی
اولدیغندن ، عینی زمانده کوی املاک صاحبلی ده اولان
« مدینی Citoyen » لر ، مدینه لرله برابر محو و هلاک
اولورلردی (1) (فیلب) (فوسید Phocide) (ی) ،
(اسکندر) « تب » لیلری احما ایدر . (آتیه) لیلر کتله
کتله تهجیر اولونور . (دهلوس) عظیم برکوله وجاریه
پازاری حاللی آلدیغندن (قارتاز) و (قورینت) ک ضبطندن
صوکره (رومالی) لر ، (دهلوس) ده دفعه 100,000
قادر یونان کتیریرلر . علی العاده اسیرجیلرک اورایه بر دفعه ده
10,000 اسیر کتیروب برکونده صاندقلری واقع اولور .
(روما) قورصان و محتسکرلری آطه لر دکنری سواحلنده
عادتاً بر انسان آویغله قویولورلر . دها صوکره متباق
سکنه نک بویوک برقسمنک معیشت و ثروت تحریبی مقصدیه
(روما) یه هجرت ایتدیکی کورولور و بو جریان
عصرلرجه دوام ایدر . بر آز دها صوکره (غوت
Goth) لر هه رول Hérule لر . . (اسپارطه) یی
(آرغوس) ی . (قورینت) ی یاقار ، (آتیه) ی یغما
ایدر وعظیم مقدارده اهلالی یی بوغازلار ویا آلیر کوتورورلر .
متعاقباً حکمدار (الاریق Alarie) زماننک (ویزیغوت)
لری کلیرلر ، که بونلر همان بوتون شهرلری ییقارلر ، اهلالی یی
قتل عام ایدر یاخود برابرلنده آلیر کوتورورلر .
(یونانستان) ی ، (بلغار) لر (اولاج) لر دفعالته نب
وتخریب ایدر ؛ (اسلاو) لر مختلف محللرده یله شیرلر نهایت
(تورک) کلیر . کنندیسنه مضر اولایه جک بویوک
(بیزانس) عائله لرینی ، آلتدن کلدیکی قادر ، اورته دن
قالدیریر ؛ یالکنز کنندیسنی بساتمک ایچین محتاج اولدینی
کویلورلی محافظه ایدر . شهرلرده یوکسک صنفلر اورته دن
قالقار ، بعضیلری اجنبی مملکتلره قاچار ، قالان دیکرلری
قنا معامله یه اوزارلر یاخود مسلمان اولورلر ، حق دشمن
طرفه کچرلر . طاغیر ، آز مطیعلرک والک زیاده یکتلرک

[*] یونان قدیمک تسالیا ایله بله ثوسیا آرده سند ، برخطه سیدر .

[1] Voir M.A. Berthelot dans la Grande
Encyclopédie. art. grèce.